

SJÖSTRIDSSKOLAN

PYO 360 Krigsvetenskap, självständigt arbete

<i>Författare</i> Flkd Louise Burenius	<i>Program</i> YOP 06-09
<i>Handledare</i> Maria Flygare	<i>Beteckning</i>
<p>- Kvinnor i internationella insatser?</p> <p>En undersökning om hur kvinnligt deltagande kan påverka internationella insatser.</p> <p>Kvinnor har sedan 1980 fått tjänstgöra som officer i Sveriges försvarsmakt. Trots detta är fortfarande de kvinnliga officerarna och soldaterna i klar minoritet i organisationen. FN:s säkerhetsråd har arbetat fram två resolutioner som båda strävar efter att involvera kvinnor i större omfattning när det gäller arbeten vid kris, krig och konflikter. Inte enbart att öka andelen kvinnor i hjälpande trupper, utan även involvera lokalbefolkningen. Hur ser då verkligheten ut vid de internationella insatserna? I detta arbete presenteras en fallstudie om MOT Juliette, ett kvinnligt observationsteam som under sju månader tjänstgjorde i Afghanistan. Målet med detta team var att effektivisera underrättelseinhämtningen i insatsområdet.</p> <p>Arbetet syftar till att undersöka vilka för- respektive nackdelar kvinnor kan föra med sig vid internationella insatser. Resultatet visar att kvinnor har flera möjliga fördelar att tillföra till insatserna, bland annat att underlätta underrättelsearbetet samt att verka som förebilder för de lokala kvinnorna. Även att förbandet uppnår jämställdhet kan vara en fördel.</p> <p>Nyckelord: Resolution 1325, resolution 1820, kvinnor, internationella insatser, MOT Juliette</p>	

Abstract

Women in international peacekeeping operations

The purpose of this study is to find out if deployment of women improves an operation's chances of success. Since 1980 traditionally male roles within the Swedish Armed Forces have been available for women. In spite of this fact, deployment of women in international military operations are not very common.

The method used in this essay is a case study. The author has studied a Swedish operation in Afghanistan in 2006, where the commander decided to form a MOT (military observation team) only with women. The main purpose with this team was to gather intelligence from the local population. Earlier operations in the country clearly showed that male soldiers were experiencing difficulties in interacting with local women. During seven months the team, MOT Juliette, worked in the area and found out that the presence of women considerably contributed to the success of the operation.

To acknowledge the need to increase the proportion of women in the work of war and conflict, the UN Security Council has adopted a number of resolutions where the two most important are 1325 and 1820.

The results of the study show that women have an important role in international operations. Not just to gather intelligence, but also to act as role models for the women in the country.

Key words: UNSCR 1325, UNSCR 1820, women, international peacekeeping operations, MOT Juliette

Innehållsförteckning

Abstract	2
Innehållsförteckning	3
1 Inledning.....	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Problemformulering	6
1.3 Syfte	6
1.4 Frågeställningar.....	7
1.5 Avgränsning	8
1.6 Antagande.....	9
1.7 Disposition	9
2 Metod	11
2.1 Fallstudie	11
2.2 Hypotesprövning	11
2.3 Empiri och källkritik	11
3 Teori	13
4 Centrala begrepp	16
5 Tidigare forskning	18
5.1 Sophia Ivarsson: Genusperspektiv på fredsbefrämjande insatser	18
5.2 Sophia Ivarsson, Lina Edmark: Utlandsstyrkans internationella insatser ur ett genusperspektiv	20
6. Fallstudie – MOT Juliette.....	20
7 Avslutning	28
7.1 Diskussion	28
7.2. Slutsatser	38
8. Framtiden samt behov av fortsatt forskning.....	45
9. Käll- och litteraturförteckning	46

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Kvinnor har varit en del av Försvarsmakten sedan 1900, då de hade civilanställda tjänster som exempelvis sekreterare eller kökspersonal. Först 1980 fick de börja tjänstgöra som officerare och något år senare även som soldater.¹ Sedan 1989 har alla tjänster öppnats upp för kvinnor och de får även besitta stridande befattningar. Därmed har deras roll i Försvarsmakten och vid internationella insatser förändras. Idag är det mycket möjligt att skytten som ligger bredvid dig framme vid fronten är av det kvinnliga könet. Påverkas de internationella insatserna av kvinnligt deltagande och i så fall på vilket sätt?

Sverige har sedan 1956 deltagit i 120 internationella insatser i 60 länder och ca 100 000 personer har tjänstgjort i Utlandsstyrkan.² I dagsläget tjänstgör runt 700 svenska män och kvinnor i internationella uppdrag världen över. Deras uppgifter varierar från att se till att fredsavtal följs till minröjning och hjälparbete.³ Kvinnliga officerare har vid dessa internationella insatser representerat mellan 0-7 % av det totala förbandet på plats. (Vissa undantag finns vid insatser med enbart ett par personer på plats, då kvinnorna kan representera uppemot 50 % av insatsen).⁴

Finns det fördelar att ha kvinnor med i insatser? Kan kvinnor i något fall vara en nackdel för insatserna? Det är frågor som skall prövas i detta arbete.

Ämnet intresserar mig då jag själv är kvinna i Försvarsmakten som förhoppningsvis kommer att åka på internationella uppdrag.

---

¹ Ivarsson, S., *Diskurser kring kvinnor i uniform*, Försvarshögskolan, Vällingby 2002 s. 3

² Ivarsson, S., Edmark, L., *Utlandsstyrkans internationella insatser ur ett genusperspektiv*, Försvarshögskolan, Stockholm 2007 s.4

³ http://www.mil.se/sv/i-varlden/Internationellt_arbete/ 2009-03-05

⁴ Katrin, Olof Mj. C-uppsats, *Varför rekryteras det så få kvinnor till utlandsstyrkan?* Försvarshögskolan, Stockholm 2005 s.30-31

1.2 Problemformulering

Utgångspunkten för arbetet är hypotesen att kvinnor har fördelar att tillföra till internationella insatser. Stämmer detta eller går det att motsäga denna hypotes? Finns det något kvinnor kan tillföra till internationella insatser som de manliga soldaterna inte kan?

1.3 Syfte

1.3.1 Aktualitet

Under hösten 2008 valde Särskilda Inhämtningsgruppen, SIG, att skapa vissa specialtjänster som enbart är öppna för kvinnor.⁵ Samtidigt i ett nordiskt samarbete utvecklas MOT 1325, som är tänkt att vara ett MOT⁶ team med både kvinnor och män med inriktning på genus och resolution 1325. Detta med förhoppning om ett bättre implementerande av resolution 1325 (se centrala begrepp) runt om i insatsområden världen över. Varför dessa satsningar behövs ska försöka påvisas i detta arbete.

1.3.2 Syfte

Syftet med uppsatsen är att undersöka möjliga fördelar som kvinnor kan tillföra i internationella insatser.

1.4 Frågeställningar

För att verifiera min problemformulering behöver dessa frågor besvaras under arbetets gång:

- Vad har kvinnor för roll i stridande befattningar i moderna krig och konflikter?
- Vad kan kvinnor tillföra till internationella insatser som män inte kan?

---

⁵ <http://www.mil.se/sv/Arbete-och-utbildning/Operator-i-specialforbanden/SIG-soker-specialister/>
2009-01-16

⁶ MOT står för military observation team vars uppgift är att inhämta information runtom i regionen. Mer om MOT senare i arbetet.

1.5 Avgränsning

Personal i de internationella insatserna som kommer att omfattas i detta arbete är enbart militär personal, både officerare och soldater. Dock kommer begreppet *soldater* att användas för både officerare samt f.d. värnpliktiga, detta för att jag inte anser att det krävs någon särskiljning av dessa två olika grupper i arbetet. Tjänster inom förbanden som det fokuseras på är ”stridande befattningar”, dvs. inte stödfunktioner såsom tross och sjukvårdstjänst. Detta för att det är de mer stridande befattningarna som är ute på patruller, träffar invånarna m.m. Arbetet kommer även enbart beröra insatser inom markarenan, detta för att min fallstudie skildrar en insats i Afghanistan, dvs. markarenan.

Uppsatsen omfattar enbart den svenska försvarsmakten. Det beror på att det finns tillräckligt med material inom Sverige och dels att det är mer aktuellt för mig i min situation som blivande officer i den svenska försvarsmakten. Det är bland annat därför det valts att göra en fallstudie på det svenska MOT Juliette teamet. De var ett MOT team med enbart kvinnor som under sju månader tjänstgjorde i Afghanistan och vars uppgift var bl.a. att få kvinnorna i regionen delaktiga i underrättelsesammanhang. Dock kommer exempel från en norsk bataljon, NORBATT som tjänstgjorde i Libanon mellan åren 1978-1998 att användas. Mission UNIFIL (United Nations Interim Forces in Lebanon) bestod av ca 5000 män och kvinnor från olika länder och deras huvudsakliga uppgift var att återuppbygga Libanons makt i landet, övervaka Israellernas tillbakadragande samt skapa fred och ordning.⁷

Arbetets fokus kommer i tid att ligga på åren från 2006, det året som MOT Juliette var verksamma i Afghanistan, till dagens datum, 2009.

---

⁷ Olsson, L., Tryggestad T., *Women and international peacekeeping*, Frank Cass Publishers, London, 2001 s. 85

1.6 Antagande

Denna uppsats skrivs som en examinationsuppgift på Yrkesofficersprogrammet. Uppsatsen kommer att läsas av personer med koppling till Försvarmakten och som har kunskaper inom ämnet krigsvetenskap. Därför kan antas att begrepp m.m. ej behöver definieras ytterligare för att läsaren ska kunna förstå innebörden. Dock kommer några av begreppen förtydligas under centrala begrepp, detta för att belysa deras viktiga innebörd både i uppsatsen, men även i övrigt.

1.7 Disposition

Under det första kapitlet presenteras bakgrunden och syftet till uppsatsen. Här presenteras även vilka avgränsningar som gäller för uppsatsen, avgränsningar både i tid och rum.

Andra kapitlet beskriver metoder som används under arbetets gång och motiverar även val av material till arbetet. Teorin, som i detta arbete ska försöka motsägas, beskrivs därefter. Tre olika centrala begrepp beskrivs i kapitel fyra för att läsaren lättare ska kunna följa med i arbetet. För att presentera vad som tidigare skrivits i ämnet finns tidigare forskning och de resultat som de kommit fram till under kapitel fem.

Under kapitel sex presenteras en fallstudie gjord på ett kvinnligt observationsteam som under sju månader tjänstgjorde i Afghanistan. Syftet med fallstudien är att med hjälp av detta exempel försöka ge en inblick i hur en insats fungerar och hur det är att ha kvinnor med i dessa. En diskussion kommer att föras i kapitel sju och övrig empiri presenteras. Genom diskussionen ska teorin prövas och det skall leda fram till de slutsatser som senare presenteras under kapitlet.

I ett avslutande kapitel kommer ett samverkansprojekt tillsammans med Norge och Finland att beskrivas samt om det finns behov att forska vidare inom ämnet och i så fall med vilken inriktning.

2 Metod

2.1 Fallstudie

Arbetet kommer att utgå från en kvalitativ fallstudie av MOT Juliette (hädanefter MOT J). Med denna fallstudie kommer hypotesen att prövas. Syftet att arbeta med en kvalitativ fallstudie är att det ger en bra förståelse till problemet utifrån hur människor uppfattar världen. Målet med fallstudien är att med hjälp av ett exempel, MOT J, ge en inblick av vad en insats innebär. Då det enbart är *ett exempel* av hur det ser ut vid internationella insatser bör jag iaktta försiktighet när slutsatserna dras.⁸

2.2 Hypotesprövning

Under punkten problemformulering (1.2) nämns den hypotes som arbetet är uppbyggt kring. Med hjälp av fallstudien och övrig empiri kommer hypotesen att prövas.⁹

2.3 Empiri och källkritik

Materialet för denna uppsats kommer att bestå av intervjuunderlag samt tidigare forskning inom området. Både svensk och utländsk litteratur kommer att användas.

2.3.1 Intervjuer

För min uppsats är två kvinnor från MOT J, gruppchefen löjtnant Caroline Cordshagen samt löjtnant Lisa Lanevik intervjuade. Detta för att få inblick från mer än ett håll och för att det inte skulle bli färgat av enbart en persons tankar. I Sverige arbetar Cordshagen vanligtvis på Amf1, men är tillfälligt på Livgardet för att leda samverkansutbildning för soldater och officerare som skall åka på internationella insatser. Lanevik läser för tillfället nivåhöjande utbildning i Halmstad, men arbetar annars på Arméns jägarbataljon i Arvidsjaur.

Utöver dessa två intervjuades överste Bengt Sandström som var förbandschef på plats i Afghanistan under insatsen som innefattade MOT J. I Sverige arbetar

---

⁸ Ejvegård, R., *Vetenskaplig metod*, Studentlitteratur, Lund 2003 s.33

⁹ Ejvegård, R, 2003 s.37

Öv. Sandström med militär säkerhetstjänst. Anledningen till att intervjua honom var att det var han som tog beslutet att starta MOT J.

Intervjuerna har skett genom att respondenterna i förhand fått ett antal, liknande frågor tilldelat sig. Därefter har personligt möte skett och intervjuerna har ljudinspelats på plats för att senare skrivas ner.

2.3.2 Skrivet material

Empirin som används för arbetet har valts på grund av att dess innehåll är relevant information för detta arbete. De kan ses som tillförlitliga källor då det mesta av materialet har beställts och granskats av Försvarsmakten. Mycket av litteraturen som används är Dr Sophia Ivarsson författare till. Hon är för tillfället ansvarig genusforskare på Försvarshögskolan och således en tillförlitlig källa. Några av rapporterna som används baseras på intervju- och enkätundersökningar, varav försiktighet skall beaktas när jag drar slutsatser från dessa.

Källor som används från internet kommer främst från Försvarsmaktens hemsida www.mil.se, vilket kan ses som en tillförlitlig källa i detta sammanhang.

3 Teori

3.1 Martin Van Creveld

Martin van Creveld (född 1946) är en israelisk militärhistoriker och teoretiker. Han är väldigt kritisk till kvinnor i krig, både som offer och som soldater. I hans bok *Men, Women and War*¹⁰ skriver han om hur könsskillnader är biologiskt betingande och inget som bör eller kan ändras på. Han menar att kvinnor som valt ett yrke som officer inte är riktiga kvinnor utan menar att de hellre skulle vara män. Creveld anser därför att dessa kvinnor troligtvis har problem med sin sexualitet.¹¹ Det beskrivs även i boken hur det kan vara besvärligt med kvinnor i försvarsmakten då de ställer högre

---

¹⁰ Van Creveld, M., *Men, Women and War*, Casell & Co, London 2001

¹¹ Van Creveld, M., 2001 s. 231

krav på jämställdhet och att de oftare upplever sexuella trakasserier samt att de ställer högre krav på förläggningar och utrustning.¹²

I boken som är skriven 2001 skriver han att det var under kalla kriget som kvinnor i det militära runt om i världen ökade. Detta menar Creveld beror på att risken för ett traditionellt krig inte längre var så stor i kärnvapenåldern. Han menar att det fortfarande är så att de länder och förband, främst västerländska, som har kvinnliga officerare idag är sådana som inte kommer att användas i krigssituationer.

Creveld anser att kvinnornas roll i krigshistorien har spelat en ringa roll och hävdar t.ex. att Amazonkrigarna endast var en myt.¹³ Han tycker även att de få kvinnor med stridande befattningar som ingick i Röda armén under andra världskriget egentligen inte var menade att vara på den positionen och att de var glada att få lämna förbandet när kriget var över.¹⁴

I boken tar även Creveld upp problem med kvinnor i militära trupper under Gulfkriget. Där menar han att kvinnliga officerare och soldater som ville åka hem slutade med preventivmedel och blev medvetet gravida. Detta anser han är ett enkelt sätt för kvinnor att slippa undan sina uppgifter.¹⁵

Ju fler kvinnor i arméerna, desto färre män kommer att lockas till yrket. Det hävdar Creveld blir en sanning då det ”maskulina och tuffa” med tjänstgöringen försvinner och det kan bli pinsamt för de manliga soldaterna att kvarstanna på tjänster som kvinnor klarar av.¹⁶

Denna teori kommer under arbetet att försöka motsägas. Detta genom att istället påvisa kvinnornas möjliga tillgångar i internationella insatser, inte bara som soldater

---

¹² Van Creveld, M., 2001 s. 234

¹³ Van Creveld, M., 2001 50-64

¹⁴ Van Creveld, M., 2001 s. 231

¹⁵ Van Creveld, M., 2001 s. 216

¹⁶ Van Creveld, M., 2001 s. 11, 221

utan även som en person som har något som de manliga soldaterna inte har. Crevelds teorier kommer att jämföras med slutsatserna dragna från fallstudien och utifrån detta presenteras slutsatserna av uppsatsen.

4 Centrala begrepp

De tre begrepp som presenteras nedan är sådana som är relevanta och som kommer att nämnas flera gånger i uppsatsen. Det är bra att känna till vikten av dessa begrepp för att få en större förståelse för uppsatsen, men även för de problem som finns i världen.

4.1 Resolution 1325

”Resolution 1325 har som övergripande mål att öka kvinnors deltagande och inflytande i arbetet med att förebygga, hantera och lösa konflikter.”¹⁷

Sverige skrev under resolution 1325 samma år som FN:s säkerhetsråd tog beslut om den, år 2000. Denna resolution syftar till att öka kvinnornas roll i all konflikthantering samt att stärka deras medverkan i beslutsfattande. Några av åtgärderna som är tänkta att uträttas är:¹⁸

- öka kvinnors deltagande i konfliktförebyggande och fredsfrämjande insatser och stödja kvinnors fredsinitiativ i konfliktområden
- säkerställa att kvinnor deltar i institutioner och i beslutsfattande vid postkonfliktsituationer och övergångsprocesser från konflikt till fred
- stärka skyddet för kvinnors och flickors rättigheter och särskilda behov i samband med krig och konflikt
- integrera ett jämställdhetsperspektiv i freds-, säkerhetsfrämjande och humanitära insatser

4.2 Resolution 1820

I juni 2008 valde säkerhetsrådet att jobba vidare med resolution 1325 och kom då fram till resolution 1820. I grova drag handlar den om sexuellt våld mot civila i

---

¹⁷ Utbildningsdvd om FN:s säkerhetsråds resolution 1325

¹⁸ Utbildningsdvd om FN:s säkerhetsråds resolution 1325

konflikter. Resolutionen tar exempelvis upp att våldtäkt *kan* ses som ett krigsbrott och brott mot mänskligheten. Detta är ett exempel på att resolution 1820 inte är helt perfekt. Våldtäkt och sexuellt utnyttjande specificeras inte som ett krigsbrott eller brott mot mänskligheten, utan det står enbart att det *kan* utgöra ovanstående.¹⁹

Det är viktigt att poängtera att dessa två resolutioner förespråkar att kvinnorna ska göras till aktörer i konflikter och att resolutionerna inte ska anses som en guide för att göra konflikter ”säkrare” för kvinnor.

4.3 Genus

Skillnaden mellan kön och genus är att kön motsvarar det biologiska könet, medan genus står det för sociala. Begreppet genus omfattar alltså mycket mer än bara de biologiska kropparna, exempelvis på detta kan vara yrken, positioner i samhället, kultur och kläder. Genusperspektiv innebär således att frågor och analyser åskådliggörs ur både kvinnors och mäns perspektiv.²⁰

5 Tidigare forskning

Att se på internationella insatser med ett genusperspektiv är en relativt nytt sätt att arbeta på. Av den anledningen finns det inte så mycket tidigare forskning. Däremot har det under senare år arbetas fram flera studier som påvisar behovet av kvinnor i internationella insatser, två av dessa är nedanstående forskning.

5.1 Sophia Ivarsson: Genusperspektiv på fredsbefrämjande insatser

Detta häfte är en del av Försvarsberedningens debattserie från 2004 där behovet av jämställdhet och genusperspektiv vid internationella insatser lyfts fram. *Genusperspektiv på fredsbefrämjande insatser*²¹ är en beskrivning av hur kvinnor används både som offer och aktörer i krigs- och konfliktsituationer. Ivarsson nämner

---

¹⁹ <http://www.ikff.se/images/resolution1820.pdf> 2008-11-23

²⁰ Ivarsson, S., *Genusperspektiv på fredsbefrämjande insatser*, Försvarsberedningen, Stockholm 2004 s.1-2

²¹ Ivarsson, S., 2004

att attacker mot kvinnor har blivit en vanlig krigsstrategi och att detta innebär en ökad samhällsbelastning. Detta genom det omsorgsarbete som kvinnorna utför som ofta håller ihop familjen drabbas och på så sätt drabbas även samhället. Det presenteras även studier i häftet, som visar att det är vanligt att de fredsbevarande trupperna på plats ökar förekomsten av sexuellt slaveri.²²

Ivarsson tar i häftet även upp vikten av kvinnlig personal i fredsbevarande trupperna och menar på att de lokala kvinnorna hellre skapar en relation med en kvinnlig soldat och berättar värdefull information. Några exempel på tidigare patruller som innefattat många kvinnor och som varit med på lyckade insatser presenteras.²³

Slutligen presenterar Ivarsson exempel på hur den svenska Försvarsmakten skulle kunna göra för att öka jämställdheten i insatsområden. Satsning på rekrytering samt utbildning i resolution 1325 och genuskunskap är några av förslagen hon ger.²⁴

5.2 Sophia Ivarsson, Lina Edmark: Utlandsstyrkans internationella insatser ur ett genusperspektiv

Detta är en slutrapport med syftet att undersöka hinder och möjligheter för implementeringen av resolution 1325 i Försvarsmaktens utlandsstyrka.²⁵ *Utlandsstyrkans internationella insatser ur ett genusperspektiv*²⁶ presenterar bland annat resultat från två intervjustudier, en gjord med kvinnliga officerare samt en med MOT Juliette.

Resultaten som de kommit fram till i studien är som många andra att det behöver satsas på rekrytering av kvinnor, både inom Försvarsmakten och specifikt

---

²² Ivarsson, S., 2004 s. 8

²³ Ivarsson, S., 2004 s. 10-11

²⁴ Ivarsson, S., 2004s. 17-s18

²⁵ Ivarsson, S., Edmark, L., 2007 s. 3

²⁶ Ivarson, S., Edmark, L., 2007

Utlandsstyrkan. Författarna anser även att arbetet med genusrådgivare på plats i insatserna är sådant som bör utvecklas.²⁷

6. Fallstudie – MOT Juliette

Sedan 2006 leder den svenska försvarsmakten ett PRT (Provincial Reconstruction Team) i norra Afghanistan, Mazar-i-Sharif. De har fyra provinser i sitt insatsområde, ytan av detta motsvarar ungefär en femtedel av Sverige. Personal från Sverige och Finland ingår i detta PRT. Innan Sverige tog över ansvaret för insatsen var det Storbritannien som ledde PRT.

Den övergripande uppgiften för de internationella insatserna är att skapa stabilitet och säkerhet i det området där de verkar. Detta för att skapa ett fredligt civilt område där närvaro av fredsbevarande trupper inte längre blir nödvändig. Personal från Utlandsstyrkan är de som bemannar insatserna med rekrytering från Sveriges samtliga förband.²⁸

6.1 Innan nerresan

2006 när svenskarna tog över PRT i Afghanistan var det överste Bengt Sandström som var förbandschef för insatsen, FS 11. Han valde på egen hand att starta ett nytt projekt, MOT Juliette. MOT står för Military Observation Team och deras tjänst är att inhämta information ute i byarna. Ett MOT team består vanligtvis av sex personer, men eftersom Öv. Sandström enbart ville ha kvinnor i MOT J var detta svårt att lösa, dels med tanke på det låga antalet kvinnor, både i Försvarsmakten och i Utlandsstyrkan, men det var även viktigt att kvinnorna skulle ha rätt kompetens och personlighet.²⁹ Personalramen som fanns spelade också in (207 st. mot dagens 375 st.) då det fanns svårigheter att plocka ut hela sex personer. Därför beslutade Öv. Sandström att MOT J enbart skulle bestå av tre stycken kvinnliga officerare. De visste att detta skulle innebära problem med tanke på att ett MOT team egentligen består av sex personer och att det är vad som krävs för att få åka ut på patrull för att kunna

---

²⁷ Ivarson, S., Edmark, L., 2007 s.79-82

²⁸ http://www.mil.se/sv/i-varlden/Internationellt_arbete/ 2009-03-19

²⁹ Intervju med Lt. Caroline Cordshagen 2008-11-13

säkra sitt närskydd. Därför skulle MOT J ses som en förstärknings MOT som skulle följa med vid behov.³⁰

Två av kvinnorna hade sökt andra tjänster i FS 11 men blev, när det stod klart att MOT J skulle bildas, tillfrågade om intresset att tjänstgöra som samverkansofficer i projektet. En av kvinnorna var lite skeptisk och hade svårt att se hur det skulle kunna vara effektivt i verkligheten, men tyckte att det lät spännande.³¹ Den tredje blev efter ett tips uppringd och tillfrågad och även hon var intresserad av att delta. Kvinnorna som ingick i MOT J hade ingen tidigare erfarenhet vare sig från internationella insatser eller från underrättelsetjänst. Dock är alla tre aktiva på förband med specialisering på markstrid och specialtjänster som jägare.

Öv. Sandström upprättade MOT J med underlag av egna och andras erfarenheter. När britterna var ansvariga för PRT var Öv. Sandström nere bland annat för att se hur britterna arbetade och ta del av deras erfarenheter. Detta för att få en förståelse hur att skapa ett bra underrättelseläge. Då det finns svårigheter för män att tala med kvinnor i landet på grund av kulturen blir det därför svårt för de manliga soldaterna att inhämta underrättelse ifrån kvinnorna, alltså ca 50 % av befolkningen. För att få 100 % täckning i området bestämde Öv. Sandström att det behövdes fler kvinnor med samverkansroll i förbandet. Det är viktigt att få en hel och klar bild av läget för att skapa en bra underrättelseanalys som har direkt koppling mot insatsens ”force protection”. Begreppet ”force protection” innefattar alla de åtgärder som vidtas för att öka skyddsnivån vid förbandet. Det handlar oftast inte hur många mm plåt du har som skyddar dig, utan vad för relation du skapar med lokalbefolkningen. Detta kräver såväl sociala talanger som ett bra underrättelseläge för att veta och förstå hur att gå till väga med politiska samtal, stöd till återuppbyggnad, stöd till säkerhetsreformen (polis, militär, juridiskt m.m.). Naturligtvis inkluderar detta även en ödmjuk inställning och respekt för det samhälle och befolkning där insatsen bedrivs.³²

---

³⁰ Intervju Öv. Bengt Sandström 2008-11-13

³¹ Intervju med Lt. Lisa Lanevik 2009-03-19

³² Öv. Bengt Sandström 2008-11-13

Reaktionerna från kollegor, soldater och högre instanser var blandade men för det mesta positiva. Det var dock vissa män med tidigare erfarenhet från insatser i området som inte hade förståelse för idén. De sa ”*Där har jag varit i flera månader och jag har inte sett en enda kvinna, hur ska ni lyckas?*”³³ Den armétaktiska staben, ATS, som är ansvarig för de internationella insatserna lyssnade till Öv. Sandströms plan och hade inget att invända. Öv. Sandström var väldigt klar och bestämd med sitt beslut, ”*Så här vill jag ha det, så här gör jag.*”³⁴ Dock blev det en ekonomisk fråga att anställa tre yrkesofficerare på tre soldatplatser, men Öv. Sandström lyckades övertyga ATS att det handlade om småsummor när det gällde uppbyggandet av ett helt samhälle i Mazar-i-Sharif.

Uppgifterna som var ställda till MOT J var att de skulle skapa nätverk med de lokala kvinnorna i de olika provinsområdena. Det var ingen detaljstyrning utan de tre kvinnorna fick själva komma fram till hur de på bästa sätt skulle kunna lösa uppgiften. För det mesta tyckte de att det fungerade bra att själva lägga upp hur de skulle lösa uppgifterna. Ibland kände MOT J att det kunde vara frustrerande när deras närmaste chef, C G3, (chef operativa sektionen) inte riktigt förstod vad deras uppgift var och heller inte hittade lämpliga tillfällen att utnyttja deras kompetens.³⁵

Innan MOT J och resten av FS 11 åkte ner till Afghanistan fick förbandet en kort utbildning i resolution 1325. Både Cordshagen och Lanevik tyckte att utbildningen var bristfällig och hoppas att den har ändrats tills idag. Kvinnorna i teamet sökte på egen hand information och knöt egna kontakter med bland annat svenska Afghanistankommittén och Kvinna till Kvinna³⁶. Resolution 1820 var vid tidpunkten de åkte ner inte skriven, men även denna resolution kommer att vara viktig i kommande insatser.³⁷

---

³³ Ivarsson, S., Edmark, L., 2007s. 31

³⁴ Öv. Sandström 2008-11-13

³⁵ Lt. Cordshagen 2008-11-13

³⁶ Kvinna till Kvinna är en insamlingsstiftelse som arbetar med kvinnors organisering vid konfliktområden.

³⁷ Regeringens handlingsplan för perioden 2009-2012, för att genomföra säkerhetsrådets resolution 1325 (2000) om kvinnor, fred och säkerhet, 2009

6.2 På plats i Afghanistan

När insatsen kom igång nere i Afghanistan gick arbetet för det mesta bra. Dock märkte de att det inte gick att arbeta som de hade tänkt. Tanken var att de reguljära teamen skulle identifiera när behovet fanns att skicka MOT J. Detta visade sig vara svårare än väntat. De manliga soldaterna hade svårt att se när det fanns behov för kvinnorna i byarna att tala med MOT J. Detta berodde främst på att de lokala kvinnorna håller sig undan och inte märks särskilt mycket ute i samhället på grund av kulturen. Därför fick MOT J själva identifiera behovet, vilket innebar mer arbete för dem. Samtidigt kände de övriga teamen ibland att de inte ville degradera sina uppgifter för att vara en "eskortstyrka" för MOT J, utan de ville lösa de ordinarie uppgifterna som var ställda till dem.³⁸

Det märktes snabbt att kvinnorna i byarna hade stort behov att få prata med andra kvinnor. Dock var det många av frågorna som de afghanska kvinnorna tog upp som var rena genusfrågor och som inte alltid var kopplat till insatsens "force protection". Dessa frågor skulle behandlas av FN och därför skickades en del fall över till deras mission i Afghanistan.³⁹

MOT J tog bl.a. kontakt med kvinnorna i provinsråden (motsvarande Sveriges landstingsråd) i de fyra provinser som FS 11 var ansvarig för. Afghanistans president har bestämt att minst 25 % av rådet ska vara kvinnor.⁴⁰ De tog även kontakt med organisationer på plats som bland annat arbetade med mänskliga rättigheter och kvinnors rätt. Tillsammans med dessa organisationer knöt de nätverk och skapade bland annat utbildningsdagar för dem och de övriga kvinnorna i samhället. Ryktet om MOT J spred sig snabbt i byarna och de afghanska kvinnorna började efter ett tag att själva ta kontakt med teamet.

---

³⁸ Öv. Sandström 2008-11-13

³⁹ Öv. Sandström 2008-11-13

⁴⁰ Ivarsson, S., Edmark, L., 2007 s. 25

6.3. Problem på plats

MOT J bestod som känt av tre personer, vilket kvinnorna i gruppen ansåg vara ett problem. Detta gjorde att de inte alltid kunde åka på alla uppdrag då de var tvungna att ha med sig ett annat team för sitt närskydd.

Ett annat problem som de upplevde var resten av förbandets bristande kunskap om MOT J. Speciellt då deras närmaste chef, C G3 inte såg hur han kunde använda dem. Till en början blev de satta att utföra uppgifter som inte stämde överens med vad tanken med MOT J var. Detta resulterade även i att C G3 var rädd att fatta fel beslut i ärenden som rörde MOT J vilket innebar att teamet fick gå till förbandschefen för avdömningar.⁴¹

Att de inte hade med sig en kvinnlig tolk hemifrån såg de inte som ett problem men däremot hade det varit fördelaktigt. Denne hade kunnat vara friare i sitt förhållande till lokalbefolkningen då personen inte hade familj eller privata kontakter på plats som ifrågasatte arbetet. Teamet arbetade både med manlig och kvinnlig tolk och upplevde det inte som ett problem med den förstnämnde. Dock anser de att det hade varit fördelaktigt med en kvinnlig då vissa kvinnor i landet har svårt att tala män överhuvudtaget.

Sammanfattningsvis var både teamet samt Öv. Sandström mycket nöjda med arbetet MOT J. Kvinnorna i teamet var glada att ha varit med i projektet och uppger att de blivit mer intresserade av jämställdhetsfrågor och mänskliga rättighetsfrågor. Det blev ingen liknande grupp i de efterföljande insatserna i Afghanistan. Detta tyckte både MOT J och invånarna i insatsområdet var synd. Dock är planerna nu att upprätta liknande team i kommande insatser. Projektet med namn MOT 1325 finns att läsa mer om senare i arbetet.

---

⁴¹ Lt. Lanevik 2009-03-19

7 Avslutning

7.1 Diskussion

”Föreställ dig att varenda kvinna i Stockholm hade blivit våldtagen, och du har situationen i Kongo just nu. Omkring en halv miljon kvinnor har utsatts för det sexualvåld som systematiskt används för att terrorisera den kvinnliga delen av befolkningen.”⁴²

Ovanstående utdrag är verklighet för många kvinnor runt om i världen. För att försöka förändra denna situation, har resolutionerna 1325 samt 1820 upprättats. Sedan FN antog dessa skall medlemsländerna arbeta med att involvera kvinnor i fredsbyggande och konfliktlösande arbete. Implementeringen av dessa resolutioner går långsamt framåt. Sverige har i februari 2009 upprättat en ny handlingsplan för genomförandet av resolutionerna 1325 samt 1820.

Några av målen i handlingsplanen är att:⁴³

- *”En betydligt större andel kvinnor deltar i internationella freds- och säkerhetsfrämjande insatser...”*
- *”Kvinnor i konfliktområden deltar fullt ut och på lika villkor som män...”*
- *”All svensk personal skall ha kunskap i såväl resolution 1325 och resolution 1820 som insatsspecifika förhållanden, tillämplig lagstiftning och etiska frågor.”*

Denna handlingsplan rör inte enbart Försvarmakten utan omfattar alla myndigheter och organisationer i Sverige.

Genderforce är ett samverkansprojekt mellan Försvarmakten, Polisen, Räddningsverket, Kvinna till kvinna, Lottorna och Officersförbundet. Dessa

---

⁴² <http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?a=861372> 2009-01-18 kl. 16:50

⁴³ Regeringens handlingsplan för perioden 2009-2012

organisationer och myndigheter är på ett eller annat sätt delaktig vid internationella insatser. Några av målen med projektet är att:⁴⁴

- Synliggöra problem med rekryteringen samt öka antalet kvinnor i utlandstjänst
- Påverka insatsernas mandat och styrdokument så att de innehåller tydliga direktiv om jämställdhet och kvinnors deltagande
- Utbilda svensk personal om resolution 1325, jämställdhet och mänskliga rättigheter

Tillsammans kan dessa organisationer förbättra Sveriges internationella arbete i konflikt - och katastrofområden. Detta genom att gemensamt utvärdera och utveckla insatserna.

Det är viktigt att komma ihåg att resolution 1325 inte är en genusresolution utan en *kvinnoresolution*. Den handlar om kvinnor, fred och säkerhet och inte om genus. Den lyfter fram kvinnor som viktiga aktörer i lösandet av kriser och konflikter, vilket är exempelvis är viktigt då kvinnor idag (2009) enbart representerar 7 % av ministerposter världen över.⁴⁵ Att framhäva de kvinnor som redan finns på posterna är därför en viktig roll för de freds- framtvängande/bevarande trupperna. Detta för att visa de andra kvinnorna i landet att det finns en möjlighet att göra sig hörd och vara med i beslutsfattande. MOT J:s samarbete med kvinnorna i provinsråden är ett bra exempel på detta.

Studier gjorda av Mary Caprioli, biträdande professor i statsvetenskap vid University of Minnesota, visar statistiska samband mellan jämställdhet och konflikter. Hon menar att ju högre grad av jämställdhet (mätt utifrån kvinnors ekonomiska, politiska

---

⁴⁴ Utbildningsdvd om FN:s säkerhetsråds resolution 1325

⁴⁵ Ivarsson, S., Edmark, L., 2007 s. 14

och sociala status) ett land har, desto mindre är risken att landet använder väpnat våld för att lösa konflikter.⁴⁶

Därför är det viktigt att trupper som är i ett insatsområde antingen för fredsframtvängande eller fredsbevarande uppgifter kan visa upp jämställdhet inom förbandet. Att ha möjlighet att kunna presentera och visa upp att kvinnor finns inom förbandet och att de har lika uppgifter som männen är av yttersta vikt. Förbandet har ständigt ögonen på sig och det gäller att personalens beteende håller en hög nivå och att inga misstag som t.ex. misshandel, köp av prostituerade begås. Det är även viktigt att de lokala kvinnorna (men även männen) har bra förebilder att se upp till, se att även kvinnor har möjlighet att exempelvis köra bil och att vara med att fatta beslut.⁴⁷

Kvinnor i utsatta länder som ofta är aktiva och driver lokala freds-/kvinnorörelser måste på grund av detta leva ett hemligt liv för att slippa undan straffåtgärder från män. Det är viktigt att fånga upp dessa kvinnor och skapa ett bra samarbete med dessa. Att detta samarbete underlättas med kvinnor i trupperna visar erfarenheterna från flera missioner bland annat NORBATT, men även MOT J som hade ett bra samarbete med kvinnorna i provinsråden.⁴⁸

Som det nämndes under teoridelen skriver Creveld i sin bok att förband som innefattar kvinnor är sådana som inte kommer att användas i krigssituationer. Detta stämmer som bekant inte, bland annat har en bok skrivits om amerikanska kvinnor i Irak kriget under 2000-talet. I den verklighetsbaserade boken *Band of Sisters*⁴⁹ får läsaren följa med allt från kvinnliga stridspiloter till skyttar framme vid fronten. Här motsäger även Creveld sig själv då han i boken bland annat berättar om kvinnor som hade stridande befattningar i Röda armén.

---

⁴⁶ Caprioli, Mary, *Journal of Peace Research* vol. 37 no. 1 s. 53

⁴⁷ Olsson, L., *Equal peace – United Nations Peace Operations and the Power-Relations between men and women in Timor-Leste*, Universitetsstryckeriet, Uppsala 2007 s. 159

⁴⁸ Ivarsson, 2004 s. 10-11

⁴⁹ Holmstedt, Kirsten, *Band of Sisters*, Stackpole Books, USA 2007

När det gäller sexuella trakasserier visar de senaste studier gjorda av Anders Berggren från 2005, att förekomsten av sexuella trakasserier i Försvarsmakten minskar.⁵⁰ I jämställdhetslagen definieras sexuella trakasserier som följande:

*”Med sexuella trakasserier avses sådant ovälkommet uppträdande av sexuell natur eller annat ovälkommet uppträdande grundat på kön som kränker arbetstagarens integritet i arbete.”*⁵¹

Då det inte finns några specifika rapporter om sexuella trakasserier i Utlandsstyrkan kommer detta arbete att utgå från Berggrens senaste studier. Dessa visar att förekomsten av sexuella trakasserier har minskat för kvinnliga officerare och kadetter jämfört med 2002 års studier (35,9 % mot tidigare 47 %). Medan resultatet för värnpliktiga och civilanställda kvinnor är oförändrade (36 % för värnpliktiga samt 13 % för civilanställda kvinnor).⁵²

Som nämndes under tidigare forskning, visar Ivarsson i *Genusperspektiv på fredsbevarande insatser* att det är vanligt förekommande att soldater som ingår i de fredsbevarande trupperna anmäls av lokalbefolkningen för sexuella övergrepp och prostitution. Detta är något som Sveriges försvarsmakt, men även övriga nationers styrkor som deltar vid internationella insatser, behöver arbeta med för att förhindra. Det ger inte en bra bild av hur det ser ut utanför konfliktområdet, en verklighet som är okänd för de flesta i lokalbefolkning. Om lokalbefolkningen ser att de fredsbevarande trupperna uppträder på ett visst sätt, kan de tolka detta som korrekt beteende och agera därefter.

7.1.1 Nackdelar med kvinnor vid internationella insatser?

Creveld nämner i sin bok risken för att manliga soldater/officerare känner sig mer tvingande att ta hand om sina kvinnliga kollegor, *”det svaga könet”*.⁵³ Stämmer det

---

⁵⁰ Berggren, A., *Delrapportering av studie genomförd 2005 avseende förekomsten av sexuella trakasserier i den svenska Försvarsmakten. En replikering av 1999 och 2002 års undersökningar*, Försvarshögskolan, Stockholm 2005

⁵¹ Jämställdhetslagen (1991:433) 16 a §

⁵² Ivarsson, S. Berggren A., *Avgångsorsaker bland officerare*, Försvarshögskolan, Karlstad 2001 s. 15

⁵³ Van Creveld, M., 2001 s. 7

han skriver skulle detta innebära att de manliga soldaterna helt skulle sluta strida för att vårda kvinnorna i händelse av ett eldöverfall motsvarande. Rapporter från NORBATT visar dock att det inte är på detta vis. Det hade hört talas om detta innan, men märkte ingenting av det vare sig på plats i Libanon eller vid andra insatser.⁵⁴

Crevelds oro om att kvinnor försöker smita undan tjänstgöring för barnafödande, ofrivilligt som planerat, finns det även tendenser av i boken ”*Diskurser om kvinnor i uniform*” från 2002 där en fartygschef i M arinen gör följande uttalande:

”... om det blir fler kvinnliga värnpliktiga och de bodde på samma båtar som killarna, skulle det garanterat bli en massa barn... det har redan hänt.”⁵⁵

Att denna inställning finns i Försvarsmakten snart 25 år efter att kvinnor först blev accepterade är inte acceptabelt. Hur ska Sveriges försvarsmakt försöka skapa förändring på ett trovärdigt sätt om Sverige, som i relation till många andra länder har kommit långt i jämställdhetsarbete, har sådana här tankar om kvinnor?

Ett problem som uppkommit i samband med kvinnor i det militära är att de kan upplevas som ”lössläppta”. Erfarenhet från en insats visar på en kvinnlig soldat som uppträtt olämpligt och att detta misskrediterade hela förbandet då även män utifrån sökte upp kvinnan på grund av att hon ”var villig”. Ärendet gick upp till bataljonschefen som valde att låta henne stanna, trots önskemål från övriga i förbandet att hon skulle skickas hem. Beslutet, hävdar vissa, ligger i att hon var kvinna och att bataljonschefen var rädd för vad som skulle hända om han skickat hem en *kvinna* och om fallet gällt en man som betett sig olämpligt skulle det gett en annan utgång.⁵⁶

---

⁵⁴ Olsson, L., Tryggestad T., 2001 s. 89

⁵⁵ Ivarsson, S., 2002 s 23

⁵⁶ Ivarsson, S., Edmark, L., 2007 s. 25

Crevelds uttalande om att kvinnor som söker sig till detta yrke skulle ha problem med sin sexualitet är nog svår att statistiskt motbevisa. Dock skulle jag vilja påstå att uttalandet går att utfärda som vetenskapligt då det enbart kommer från honom och bygger på hans egna tankar.

7.1.2 Fördelar med kvinnor i internationella insatser?

Manliga soldater/officerare har uppgett att ett samarbete med kvinnliga soldater kan ha en avväpnande effekt i vissa situationer i form av en avspänd stämning.⁵⁷ Detta bekräftar även erfarenheter från en rapport från norrmännen under UNIFIL. Där visar erfarenheter att det kan skapas ett lugn vid t.ex. checkpoint (vägspärr) med kvinnlig närvaro.⁵⁸

I vissa länder ställer kulturen till det och gör det svårt för de manliga soldaterna att föra konversationer med kvinnorna och där behövs kvinnor för att inte tappa kontakten med halva befolkningen i landet. Afghanistan är ett exempel på ett sådant land. Där behövs de kvinnliga soldaterna bland annat för att inhämta underrättelser från den kvinnliga delen av befolkningen. Detta var den främsta anledningen till att MOT J grundades.

Visitation av kvinnor är ett känsligt ämne vid många internationella insatser och även i andra sammanhang. En skyddsvisitation (enklare form av visitation) för att kontrollera att personen exempelvis inte har några vapen får enligt svensk lag genomföras av både män och kvinnor. Dock får en kroppsvisitation av kvinnor enbart genomföras och övervakas av kvinnor.⁵⁹ Många myndigheter där visitering av någon form ingår som en uppgift, har dock valt att all visitation av kvinnor enbart får ske av kvinnor. Speciellt känsligt är det just i länder med en kultur som förhindrar okända män och kvinnor att tala med varandra. Därför kan det bli problem vid en checkpoint om det inte finns någon kvinnlig soldat på plats som kan genomföra visitationen.

---

⁵⁷ Ivarsson, S., Edmark, L., 2007 s. 22,23

⁵⁸ Olsson, L., Tryggestad T., 2001 s. 89

⁵⁹ 1990:217 15§

7.2. Slutsatser

I det inledande kapitlet presenterades hypotesen att kvinnor är en fördel och därmed en tillgång för internationella insatser. Kan denna hypotes bekräftas efter detta arbete? I denna avslutande del ska slutsatserna presenteras och hypotesen bekräftas.

Efter att ha skrivit detta arbete kan jag konstatera en sak: *kvinnor i internationella insatser behövs*. Crevelds negativa teori om kvinnor i krigssituationer anser jag går att omkullkasta med tanke på de erfarenheter och resultat som presenterats i detta arbete.

Kvinnor behövs i internationella insatser, bland annat för att underlätta och möjliggöra kontakt med de lokala kvinnorna och dels för att kunna uppvisa en jämställdhet inom förbandet.

För att öka andelen kvinnor både i Försvarmakten och i Utlandsstyrkan är det viktigt att det satsas på rekrytering. Det är viktigt att inte rekrytera kvinnor enbart för att det behövs kvinnor i gruppen eller för att politikerna säger att det ska vara så. De ska heller inte anställas för att exempelvis vara en individ som lugnar ner gruppen, för att någon har läst att det gynnar gruppen. Det är viktigt att förstå *varför* det ska satsas på rekrytering av kvinnor. Idag tillämpas positiv särbehandling för att få in mer kvinnor på officersutbildningarna. Positiv särbehandling är en åtgärd som används för att ge personer från underrepresenterade grupper förtur vid till exempel anställning på en arbetsplats eller vid en utbildning. Metoden kräver dock att den sökande uppnår de meriter/krav som krävs för tjänsten.⁶⁰ Det finns delade meningar om positiv särbehandling och om detta ska nyttjas i Försvarmakten. En person från nomineringsnämnden för YOP 06/09 säger:

”Anser att de sökande ska antas utifrån presterade meriter och inte pga. kön. Så länge vi har en bestämmelse som anger positiv särbehandling så kommer

---

⁶⁰ Ivarsson Sophia, Heikkilä, Mia, *Positiv särbehandling i Försvarmakten, En utvärdering av antagningarna till officersprogrammen YOP 2006 och OP 2007*, Försvvarshögskolan, Stockholm 2007 s. 3

motståndare till kvinnliga officerare använda detta som ursäkt för att förklara att de finns och vägra inse att meriterna är lika bra som manliga sökande.”⁶¹

Jämställdhetslagen säger dock att arbetsgivare ska göra särskilda ansträngningar för att öka sökande från det underrepresenterade könet.⁶² Då kvinnliga officerare i Försvarsmakten är underrepresenterade med knappt 5 %⁶³ av officerskåren ser jag positiv särbehandling som en möjlig lösning på rekryteringsproblemet. En ökning av kvinnor till officersprogrammen genererar förhoppningsvis fler kvinnor till internationella insatser.

Självklart behövs mer satsning på rekrytering av kvinnor, men en viktig del som ofta glöms bort är att jobba för att behålla de få kvinnor som finns i organisationen. Rapporten ”Avgångsorsaker bland officerare”⁶⁴ visar att de vanligaste avgångsorsakerna för anställda kvinnor i Försvarsmakten beror på bristande personalpolitik, dåligt ledarskap och sexuella trakasserier. (Jämfört med männen som uppger konflikten mellan behov att umgås med familjen och långa övningar som vanligast avgångsorsak.) Därför är det av största vikt att jobba ännu flitigare med dessa punkter. Det räcker inte med att det står skrivet i en policy att det är nolltolerans gällande sexuella trakasserier, eller att lova anpassad utrustning som kommer om ett par år, det måste jobbas *aktivt* med dessa punkter hela tiden. Att göra arbetet mer lockande för att personalen ska kunna se utvecklingspotential.

Är behovet av kvinnliga soldater större i länder med en kultur som förhindrar männen från att tala med kvinnorna? Mina erfarenheter efter att ha skrivit detta arbete tycker jag tyder på att det även är viktigt i andra länder. Bland annat för att visa upp att jämställdhet faktiskt fungerar och finns runtom i världen. Att de kvinnliga soldaterna kan verka som förebilder för de lokala kvinnorna är minst lika viktigt även i länder där kvinnorna är mer självständiga. Dock är inte behovet inte lika stort ur

---

⁶¹ Ivarsson, S., Heikkilä M., 2007.s. 10

⁶² SFS 1991:433 9§

⁶³ <http://www.mil.se/sv/Forsvarsmakten/siffror/Personal/> 2009-03-19

⁶⁴ Ivarsson, S. Berggren A., 2001

underrättelsesynpunkt då de manliga soldaterna kan prata direkt med de lokala kvinnorna.

Dock finns risken ändå att de lokala kvinnorna kommer att ha enklare att prata med kvinnorna i trupperna då det kan vara svårt för dem att se män i uniform som något annat än något ont, någon som våldtar och begår folkrättsbrott.⁶⁵ Det kan vara svårt att de lokala kvinnorna får ett förtroende för de manliga soldaterna på grund av detta. Dock är det fel att enbart gestalta männen som aktörer i krig och konflikter då det lika gärna kan vara kvinnor som är aktörer och männen som är offer. En avhandling från Louise Olsson visar på att det är män i större utsträckning som drabbas av det direkta konfliktrelaterade våldet, d.v.s. det fysiska våldet som utförs av de krigande parter i konflikter, medan kvinnor utsätts mer för våld som är en indirekt följd av konflikten, exempelvis våldtäkter och våld i hemmet.⁶⁶

Visst är det som Creveld säger att kvinnor oftare upplever och utsätts för sexuella trakasserier, men ska detta göra att vi utesluter dem från organisationen, för att på så sätt få ner anmälningarna? Jag tycker istället att det borde ligga i samtligas intresse att försöka jobba mot detta och minimera händelserna.

I *Försvarsmaktens förslag till genomförandet av insatser 2010-2012*⁶⁷ tas behovet av att arbeta med resolutionerna 1325 och 1820 upp och vikten att varje insats ska ha förståelse för olikheterna mellan män och kvinnor påpekas. Fokus för att integrera ett genderperspektiv i internationella insatser kommer att ligga på operativ effekt och att samtidigt stärka kvinnors mänskliga rättigheter.⁶⁸ Detta förslag visar på att Försvarsmakten tycker att satsningen på att implementera resolutionerna 1325 och 1820 är av största vikt och satsningen på kvinnor, både inom egen organisation samt i

---

⁶⁵ Flensburg, Annika, Jansson, Patrik, *Goda och dåligt exempel, Erfarenheter från arbete med FN-resolution 1325 i internationella missioner*, Trycksaksmäklaren, Uppsala 2007 s. 30

⁶⁶ Olsson, L., 2007 s.143

⁶⁷ Försvarsmakten, *Budgetunderlag till regeringen 2010, bilaga 4*

⁶⁸ Försvarsmakten, *Budgetunderlag till regeringen 2010, bilaga 4 s. 15-16*

lokalbefolkningen är viktig. För som arbetet presenterat, är det enklare för en kvinnlig soldat att få kontakt med de lokala kvinnorna.

Samverkansprojektet Genderforce är av största vikt när det gäller att utvärdera och utveckla insatser i krig- och konfliktområden. Att få möjlighet att ta vara på varandras erfarenheter och inte "gå på samma mina två gånger". Därför är det viktigt att detta arbete fortsätter att utvecklas.

Då andelen kvinnor i Försvarsmakten är så pass låg som den är, är det därför av yttersta vikt att informera och utbilda männen som är ute på internationella insatser om vikten av resolutionerna 1325 och 1820. Utbildningen är inte enbart viktig för att få upp ögonen för problemen som finns, utan även för att veta hur man ska agera gentemot andra aktörer vid insatsen som inte följer resolutionerna.

Sammanfattningsvis är kvinnor en viktig tillgång i dagens internationella insatser. Idag finns inga restriktioner på vilka tjänster kvinnor kan besitta och kvinnor kan således inneha samma tjänster som de manliga soldaterna. Detta är en viktig förutsättning för att insatsen ska kunna ta del av de fördelar kvinnor medför. Om de kvinnliga soldaterna enbart skulle vara kvar på förläggningen med tjänster som stab och tross, finns det svårigheter att ta vara på fördelar som exempelvis bättre kontakt med de lokala kvinnorna, samt visitation av kvinnor.

8. Framtiden samt behov av fortsatt forskning

8.1 MOT 1325

Sverige har tillsammans med Norge och Finland utvecklat ett samarbete under namnet NORDSUP. Inom ramen för detta samarbete skall det utvecklas MOT team som utöver den ordinarie utbildningen för grupperna, skall få kompetenser inom ämnen som genus och resolution 1325.

MOT 1325 kommer att bestå, som ett reguljärt MOT team, av sex personer plus en tolk varav minst 50 % skall vara kvinnor. Strävan är även att chefen eller den ställföreträdande chefen för varje team ska vara en kvinna. Rekrytering och den ordinarie utbildningen av teamen kommer att ske separat för varje land, medan den speciella utbildning för MOT 1325 kommer att ske gemensamt under en två veckors period. Denna utbildning skall leda fram till att teamen skall kunna göra genusanalyser i deras insatsområden.

Projektet kommer att prövas i Afghanistan under en två års period, för att sedan gemensamt utvärderas och därefter komma fram till om arbetet ska fortsätta och i vilken utsträckning.

Syftet med detta samarbete är att gemensamt hitta metoder att arbeta taktiskt i militära operationer. Under maj 2010 skall de första svenska MOT 1325 teamen sändas iväg.

8.2 Fortsatt forskning

Att utvärdera de internationella insatserna med ett genusperspektiv är av stor vikt för att kunna planera kommande insatser, exempelvis i personallänseende. Är det så att projektet MOT 1325 ytterligare påvisar vikten av att ha kvinnor med i styrkan, krävs det ytterligare satsning på rekrytering av kvinnliga officerare och soldater.

9. Käll- och litteraturförteckning

9.1 Litteratur

Creveld, Martin van, *Men, Women and War*, Casell & Co, London 2001

Ejvegård, R., *Vetenskaplig metod*, Studentlitteratur, Lund 2003

Holmstedt, Kirsten, *Band of Sisters*, Stackpole Books, Pennsylvania 2007

Olsson, Louise, Tryggestad, Torunn L, *Women and international peacekeeping*, Frank Cass Publishers, London 2001

Olsson, Louise, *Equal peace – United Nations Peace Operations and the Power-Relations between men and women in Timor-Leste*, Univeritetstryckeriet, Uppsala 2007

9.2 Försvarsmaktsdokument och övriga tryckta källor

Berggren, Anders, *Delrapportering av studie genomförd 2005 avseende förekomsten av sexuella trakasserier i den svenska Försvarsmakten. En replikering av 1999 och 2002 års undersökningar*, Försvarshögskolan, Stockholm 2005

Caprioli, Mary, *Journal of Peace Research* vol. 37 no. 1, 2000

Flensburg, Annika, Jansson, Patrik, *Goda och dåligt exempel, Erfarenheter från arbete med FN-resolution 1325 i internationella missioner*, Trycksaksmäklaren, Uppsala 2007

Försvarsmakten, *Budgetunderlag till regeringen 2010, bilaga 4*, Högkvarteret, Stockholm 2009

Ivarsson, Sophia, Edmark, Lina, *Utlandsstyrkans internationella insatser ur ett genusperspektiv*, Försvarshögskolan, Stockholm 2007

Ivarsson, Sophia, *Genusperspektiv på fredsbefrämjande insatser*, Försvarsberedningen, Stockholm 2004

Ivarsson, Sophia, *Diskurser kring kvinnor i uniform*, Försvarshögskolan, Vällingby 2002

Ivarsson Sophia, Heikkilä, Mia, *Positiv särbehandling i Försvarsmakten, En utvärdering av antagningarna till officersprogrammen YOP 2006 och OP 2007*, Försvarshögskolan, Stockholm 2007

Ivarsson Sophia, Berggren Anders, *Avgångsorsaker bland officerare*, Försvarshögskolan, Karlstad 2001

Katrin, Olof Mj. C-uppsats, *Varför rekryteras det så få kvinnor till utlandsstyrkan?* Försvarshögskolan, Stockholm 2005

Regeringens handlingsplan för perioden 2009-2012, för att genomföra säkerhetsrådets resolution 1325 (2000) om kvinnor, fred och säkerhet, Stockholm 2009

Utbildningsdvd om FN:s säkerhetsråds resolution 1325, Genderforce

9.3 Internetkällor

DN:s hemsida:

<http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?a=861372> Hämtat: 2009-01-18 16:50

Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet:s hemsida:

<http://www.ikff.se/images/resolution1820.pdf> Hämtat: 2008-11-23 18:23

Försvarsmaktens hemsida:

http://www.mil.se/sv/i-varlden/Internationellt_arbete/ Hämtat:2009-03-19 14:59

<http://www.mil.se/sv/Arbete-och-utbildning/Operator-i-specialforbanden/SIG-soker-specialister/> Hämtat: 2009-01-16 17:58

<http://www.mil.se/sv/Forsvarsmakten/siffror/Personal/> Hämtat: 2009-03-19 13:37

9.4 Intervjuer

Intervju med löjtnant Caroline Cordshagen, gruppchef MOT Juliette 2008-11-13

Intervju med löjtnant Lisa Lanevik, samverkansofficer MOT Juliette 2009-03-19

Intervju med överste Bengt Sandström, förbandschef FS11, 2008-11-13

9.5 Lagar

Jämställdhetslagen (SFS 1991:433)

Lagen om skydd för samhällsviktiga anläggningar m.m. (SFS 1990:217)